

Militærhistorie

Hitlers Dødsgrupper. Holocaust før gaskamrene.

(https://www.krigsvidenskab.dk/application/files/6316/8501/4303/Skaermbillede_202305-25_kl._13.24.34.png)

(https://www.krigsvidenskab.dk/application/files/6316/8501/4303/Skaermbillede_202305-25_kl._13.24.34.png)

()

Titel: Hitlers Dødsgrupper. Holocaust før gaskamrene

Forfatter: Simon Schultz van Engeland

Forlag: Forlaget Grønningen

Sider: 320

Pris: 299,95 kr.

Anmelder: Claus Eskild Andersen

Bedømmelse: 4 faner ud af 5

Et af Det Krigsvidenskabelige Selskabs medlemmer søgte i en artikel i Militært Tidsskrift 3/1999, side 253–262 (<https://www.krigsvidenskab.dk/emne/under-marxistisk-slor>) (<https://www.krigsvidenskab.dk/emne/under-marxistisk-slor>) at frikende de såkaldte "Einsatzgruppen" for deres delagtighed i mordet på de europæiske jøder. En del af hans temmelig tynde argumentation var, at det var der simpelthen ikke overskud og kapacitet til. Der tog vedkommende imidlertid grundigt fejl, jøderne var det primære mål, og drabene, som blev omhyggeligt registreret i de overleverede indberetninger fra de involverede enheder, viser at op mod 90% af de myrdede var jøder. Simon van Englands foreliggende bog er et uhyggeligt og uomtvisteligt bevis på dette.

Simon van Engeland, journalist og historiker, behandler i det, som han kalder "Holocaust før gaskamrene" følgende enheder, som blev indsat i mordet på de europæiske jøder: Einsatzgruppen, 1. SS-Infanteribrigade, ordenspolitiet, Dirlwanger-enheden og SS-Kavaleri-enhederne. Hver enhed får sit eget kapitel, som anskueliggør, hvorledes disse enheder blev opstillet, opererede, og hvilke forbrydelser de begik.

Det er ikke egentlig grundforskning, som Simon van Engeland har bedrevet, idet han fortrinsvis forlader sig på sekundære kilder til sin beretning, men retfærdigvis skal det siges, at der også er angivet og benyttet mange primære kilder, som optræder i bogens litteraturliste. Især forlader forfatteren sig på værker af historikerne Christopher R. Browning og Martin Cüppers, som har beskrevet hhv. ordenspolitiets indsats samt 1. SS-Infanteribrigade og SS-kavaleriets indsættelse mod civilbefolkning og i mindre grad mod partisaner. Indsættelse i egentlig kamp mod regulære militære enheder endte som regel altid i katastrofe for disse enheder, hvis væsentlige formål syntes at være indsættelsen mod ubevæbnede civile.

Forfatteren beskriver også, hvorledes mange af gerningsmændene fik mareridt og traumer efter deltagelsen i de mange forbrydelser. Især beskriver han i den forbindelse Paul Blobel, som var leder af Sonderkommando 4a og ansvarlig for massakren ved Barbij Jar. Senere blev han chef for den enhed under "Sonderaktion 1005", som skulle fjerne sporene fra de begåede forbrydelser, da tyskerne blev presset tilbage af den sovjetiske hær. Trods sin skrøbelige psyke og flere indlæggelser blev Blobel ved med at myrde, og han endte med at blive dømt til døden under Einsatzgruppeprocessen i Nürnberg og henrettet den 7. juni 1951, og vi følger ham helt indtil det øjeblik, han står på faldlemmen til galgen.

Omkring "Die Einsatzgruppen" foreligger efterhånden et fyldigt og omfattende materiale, hvilket bl.a. omfatter de såkaldte "Ereignismeldungen"[i], som i detaljeret grad registrerer og omtaler mordet på jøderne ikke alene under invasionen af Sovjet-Rusland, men også angrebet på Polen samt andre lande. I omtalen af 1. SS-Infanteribrigade kommer forfatteren ikke ind på, at tre danske linjeofficerer fra hæren i tysk krigstjeneste var i "erhvervspraktik" i folkedrab ved enheden i 1941. Måske skyldes det, at der angiveligt er et andet bind i serien på vej, hvor van Engeland vil behandle den danske deltagelse i folkemordet på østfronten. Der ville det være naturligt at komme ind på de danske officerers deltagelse i folkemordet i et sådant bind.

Dirlewanger-enheden minder meget i sin opbygning om den Wagner-enhed, som russiske styrker aktuelt indsætter i krigen mod Ukraine. Dirlewanger-enheden bestod ligesom Wagner-enheden af hærdede forbrydere fra fængsler og kz-lejre. I begyndelsen var enheden primært bemanded med krybskytter, som i en eller anden romantisk forestilling skulle gøre det ud for skarpskytter, som kunne udnytte terrænet bedre end andre soldater. Sådan var i hvert fald forestillingen, men efterhånden som krigen skred frem, kom enheden i højere og højere grad til at bestå af forhærdede forbrydere, hvilket kom til at afspejle enhedens indsættelse mod civilbefolkningen. Krigsforbrydelser blev også her dagligdags begivenheder, ligesom det aktuelt gælder for Wagner-lejesvendene.

Den foreliggende bog er velskrevet og hårrejsende i sine grusomme detaljer om mordet på jøderne. Foruden det dokumentariske materiale indeholder bogen også en lang række vidneudsagn fra såvel ofrene som gerningsmændene. Dette adskiller van Englands bog fra andre værker over samme emne. Når forbrydelserne udelukkende beskrives i faghistoriske termer, kan man let glemme, hvor enestående grusomme forbrydelserne var. Det lader van England os ikke glemme, idet han lader ofrene komme til orde i en hidtil uset tåkrummende grusom fortælling. I de senere år, hvor også forbryderne forsvinder af naturlige årsager, finder familierne til gerningsmændene både fotos, breve og beretninger fra de tyskere, som deltog i folkemordet i gemmer og på lofter. Man må formode, at rigtig meget lige så stille bliver destrueret, men noget finder alligevel vej til arkiver og anden offentliggørelse. I forhold til, at det kun er en lille del, som når et større publikum, må det siges at være rystende at se billeder og høre beretninger om excesserne på østfronten. Forfatteren har i den foreliggende bog udgivet såvel utallige fotos som beretninger i sin bog til eftertænksom læsning for eftertiden.

Især Dina Pronitjevas beretning fra september 1941 fra den meget kendte massakre ved Babij Jar, som gengives i bogen, er skrækkindjagende og grusom. Ved et ufatteligt held overlevede Dina Pronitjeva massakren og kunne vidne efter krigen.

Som så mange før ham kludrer forfatteren lidt i de angivne SS-grader. Det er medgivet også lidt forvirrende, hvis man ikke har sat sig grundigt ind i dette emne. Men graden Obersturmführer svarer til premierløjtnant – og ikke løjtnant, som angivet af forfatteren (side 228). Oberführer, hvortil der ikke findes en tilsvarende dansk grad, bliver af forfatteren på den ene side angivet til at være en brigadegeneral (side 258), og på den anden side beskrevet som en generalmajor (side 289). I virkeligheden svarede graden nærmest til en slags senior-oberst. En grad midt imellem oberst og generalmajor. På side 282 angiver forfatteren Hermann Fegeleins nye udnævnelse (Obersturmbannführer) svarende til major i den danske hær. I virkeligheden svarer graden til oberstløjtnant, og desuden eksisterede graden major i næsten hundrede år (fra 1867–1962) ikke i den danske hær, og den blev først genindført i 1960'erne. På side 136 omtaler forfatteren SS-Totenkopfverbände som "SS-dødningshovedforbundet", hvilket mere korrekt på dansk kunne have været angivet som

”SS-dødningshovedenhederne”. ”Verband” betyder på militært tysk: Enhed.

Borgen Wewelsburg, som Himmler benyttede fra 1933 med hensigten at gøre det til centrum for hans SS-orden, er i dag, som anført, ganske rigtigt et ungdomsherberg (side 187–188); men det er også et museum, som omhandler „Ideologie und Terror der SS“.

Ovenstående er småfejl og udeladelser, som ganske givet ikke vil forstyrre den derom uvidende læser, og som heller ikke går ud over bogens generelle budskab.

Medlemmet af Det Krigsvidenskabelige Selskab, som blev nævnt i indledningen, skrev om vurderingen af ”Einsatzgruppernes” indsats: ”Her ligger utvivlsomt en stor opgave for morgendagens unge historikere med at gennemgå og revurdere primærkilderne”, og han har fået, hvad han ønskede sig. En gennemgribende behandling af bl.a. ”Einsatzgruppernes” historie, men nok med et helt andet resultat, end han havde forventet. Simon van Engelands stærkt læseværdige bog er et uomtvisteligt bevis på dette.

Bogen gives fire faner.

Claus Eskild Andersen
Major, cand.phil.

---

[i] Se hertil bl.a. de udtømmende kildeudgivelser: Mallmann, Klaus-Michael & Böhler, Jochen & Matthäus, Jürgen: „Einsatzgruppen in Polen. Darstellung und Dokumentation.“ Wissenschaftliche Buchgesellschaft 2008.

Mallmann, Klaus-Michael & Angrick, Andrej & Matthäus, Jürgen & Cüppers, Martin (udg.): „Die „Ereignismeldungen UdSSR“ 1941. Dokumente der Einsatzgruppen in der Sowjetunion.“ Bind I, Darmstadt 2011.

Mallmann, Klaus-Michael & Angrick, Andrej & Matthäus, Jürgen & Cüppers, Martin (udg.): „Deutsche Besatzungsherrschaft in der UdSSR 1941–45. Dokumente der Einsatzgruppen in der Sowjetunion.“ Bind II, Darmstadt 2013.

Mallmann, Klaus-Michael & Angrick, Andrej & Matthäus, Jürgen & Cüppers, Martin (udg.): „Deutsche Berichte aus dem Osten, Dokumente der Einsatzgruppen in der Sowjetunion.“ Bind III, Darmstadt 2014.